

Міністерство охорони здоров'я України  
Полтавський державний медичний університет

Кафедра філософії та суспільних наук

**СИЛАБУС**

**Історія медицини**

Вибіркова компонента (ВК. 2)

---

|                                                      |                                            |
|------------------------------------------------------|--------------------------------------------|
| рівень вищої освіти                                  | другий (магістерський) рівень вищої освіти |
| галузь знань                                         | 22 «Охорона здоров'я»                      |
| спеціальність                                        | 228 «Педіатрія»                            |
| кваліфікація освітня                                 | магістр педіатрії                          |
| кваліфікація професійна                              | лікар                                      |
| освітньо-професійна програма                         | 228 «Педіатрія»                            |
| форма навчання                                       | денна                                      |
| курс(и) та семестр(и) вивчення навчальної дисципліни | 1 курс, I семестр                          |

Полтава – 2024

## ІНФОРМАЦІЯ ПРО ВИКЛАДАЧІВ

|                                                                                    |                                                                                  |
|------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------|
| Прізвище, ім'я, по батькові викладача (викладачів), науковий ступінь, учене звання | Дубініна Віра Олександрівна, доктор філософських наук, доцент                    |
|                                                                                    | Дашевська Таміла Віталіївна                                                      |
| Профайл викладача (викладачів)                                                     | <a href="https://philosophy.pdmu.edu.ua/">https://philosophy.pdmu.edu.ua/</a>    |
| Контактні телефони                                                                 | +38 0669182902                                                                   |
|                                                                                    | +38 0956488418                                                                   |
| E-mail:                                                                            | <a href="mailto:vera.dubinina777@gmail.com">vera.dubinina777@gmail.com</a>       |
|                                                                                    | <a href="mailto:dashevskaya.tamila3@gmail.com">dashevskaya.tamila3@gmail.com</a> |
| Сторінка кафедри на сайті ПДМУ                                                     | <a href="https://philosophy.pdmu.edu.ua/">https://philosophy.pdmu.edu.ua/</a>    |

## ОСНОВНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

### Обсяг навчальної дисципліни

Кількість кредитів / годин - 3,0 кредитів ЄКТС/ 90 годин, із них:

Семінарські заняття (год.) – 30

Самостійна робота (год). – 60

Вид контролю – залік

### Політика навчальної дисципліни

При організації освітнього процесу в ПДМУ викладачі і здобувачі вищої освіти діють відповідно до:

Положення про організацію освітнього процесу в Полтавському державному медичному університеті [https://www.pdmu.edu.ua/storage/department-npr/docs\\_links/0nrGNrEzksWWytpXV8j05INcg9wbyVjkYx9FrBEY.pdf](https://www.pdmu.edu.ua/storage/department-npr/docs_links/0nrGNrEzksWWytpXV8j05INcg9wbyVjkYx9FrBEY.pdf)

Положення про академічну доброчесність здобувачів вищої освіти та співробітників Полтавського державного медичного університету [https://www.pdmu.edu.ua/storage/sections\\_nv/docs\\_links/w06zPTIU3h58RxfeqTTwy7bSS9MTIfSDrxtHezK6.pdf](https://www.pdmu.edu.ua/storage/sections_nv/docs_links/w06zPTIU3h58RxfeqTTwy7bSS9MTIfSDrxtHezK6.pdf)

Правил внутрішнього розпорядку для студентів Полтавського державного медичного університету [https://www.pdmu.edu.ua/storage/department-npr/docs\\_links/OaN2nwysLPFAUDRvuDPvFSpzM1j9E9CwQQkgr93b.pdf](https://www.pdmu.edu.ua/storage/department-npr/docs_links/OaN2nwysLPFAUDRvuDPvFSpzM1j9E9CwQQkgr93b.pdf)

Положення про організацію та методику проведення оцінювання навчальної діяльності здобувачів вищої освіти в Полтавському державному медичному університеті [https://www.pdmu.edu.ua/storage/department-npr/docs\\_links/6TdcP23hyEkS7hqbJXdxYJVvURg4ZBljhCLVpOoU.pdf](https://www.pdmu.edu.ua/storage/department-npr/docs_links/6TdcP23hyEkS7hqbJXdxYJVvURg4ZBljhCLVpOoU.pdf)

Положення про організацію самостійної роботи здобувачів вищої освіти в Полтавському державному медичному університеті [https://www.pdmu.edu.ua/storage/department-npr/docs\\_links/GGGEKfD9AVvgKQWQz4U989GmX7FmUIWyHFxUIVf6.pdf](https://www.pdmu.edu.ua/storage/department-npr/docs_links/GGGEKfD9AVvgKQWQz4U989GmX7FmUIWyHFxUIVf6.pdf)

Положення про відпрацювання пропущених занять і незадовільних оцінок здобувачами вищої освіти Полтавського державного медичного університету [https://www.pdmu.edu.ua/storage/department-npr/docs\\_links/d2v3WhcBOWnuedYRoBKRe7k1xnI4KtbB2r2NR2CG.pdf](https://www.pdmu.edu.ua/storage/department-npr/docs_links/d2v3WhcBOWnuedYRoBKRe7k1xnI4KtbB2r2NR2CG.pdf)

Положення про порядок формування індивідуальних освітніх траєкторій здобувачами вищої освіти ПДМУ) [https://www.pdmu.edu.ua/storage/department-npr/docs\\_links/iGV5BhhdbtIijftJFcL5BuxI0hGTCpKmh1VZIfn.pdf](https://www.pdmu.edu.ua/storage/department-npr/docs_links/iGV5BhhdbtIijftJFcL5BuxI0hGTCpKmh1VZIfn.pdf)

Політика навчальної дисципліни «Історія медицини» визначається системою вимог, які викладач пред'являє до здобувачів вищої освіти при вивченні дисципліни та ґрунтується на засадах академічної доброчесності. Під час вивчення дисципліни здобувачі вищої освіти повинні відвідувати всі лекційні та семінарські заняття. В разі пропуску занять з поважної причини (чи без поважної причини) здобувач вищої освіти повинен відпрацювати пропущене заняття. Якщо здобувач вищої освіти не відпрацює «нб» - він буде недопущений до складання заліку з дисципліни.

Викладач обов'язково оцінює успішність кожного здобувача вищої освіти на кожному занятті за п'ятибальною (традиційною) шкалою.

Наявність оцінки «2» за поточну успішність не позбавляє здобувача вищої освіти права допуску до заліку з допустимою мінімальною кількістю балів за поточну успішність.

Здобувач вищої освіти не має право перескладати поточні оцінки «2» якщо він має мінімальну суму балів для допуску до контрольних заходів. Поточні оцінки «3» або «4» не перескладаються.

Здобувач вищої освіти зобов'язаний перескладати «2», у разі, якщо середній бал поточної успішності за модуль не досягає мінімального (122 бали) для допуску до заліку.

Дозвіл на відпрацювання поточної оцінки «2» надає завідувач кафедри лише з метою досягнення здобувачем вищої освіти мінімальної кількості балів для допуску до заліку.

Під час проведення занять здобувач вищої освіти повинен брати активну участь у обговореннях питань, диспутах, що передбачені під час вивчення «Історії медицини»; для отримання позитивної оцінки повинен виконати необхідний мінімум навчальної роботи.

Здобувачам вищої освіти, які під час навчання мають середній бал успішності від 4,5 до 5,0, звільняються від заліку і автоматично (за згодою) отримують підсумкову оцінку.

### **Опис навчальної дисципліни (анотація)**

Вивчення медицини, як і будь-якої іншої галузі людської діяльності та знання, обов'язково потребує ґрунтовного ознайомлення з її історією. Неможливо досконало оволодіти наукою без знання її історії. Методологічно правильна історична оцінка явища, факту, теорії і є справжня їх суть. Ось чому історія медицини – одна з теоретичних дисциплін у галузі медицини взагалі. Вона дає поняття про походження всього сучасного комплексу знань у цій галузі, про їх суть у процесі розвитку. Історія медицини поділяється на загальну та спеціальну. Загальна історія медицини вивчає розвиток медичних знань у людському суспільстві в цілому.

Загальні питання, основні закономірності історичного розвитку медицини складають предмет історії медицини як окремої науки, самостійної дисципліни. У спеціальній історії медицини висвітлюється розвиток окремих галузей медицини. Вона є складовою частиною усіх медичних дисциплін і її викладання здійснюється гуманітарними кафедрами. Загальна історія медицини та спеціальні історико-

медичні відомості складають систему історико-медичної освіти лікаря. Курс історії медицини є спрямовуючою і пов'язуючою ланкою у вивчення розвитку всіх галузей медицини. Історичний розвиток подається цілісною системою, а не у вигляді механічної суми окремих розрізнених даних з історії різних дисциплін. Характерною особливістю запропонованої програми є те, що медицина, медична діяльність розглядається в ній як важливий елемент культури, як соціокультурний феномен. Матеріали з історії медицини співвідносяться в даному курсі з матеріалами з історії науки, релігії, філософії, економіки, права, суспільної психології. Розвивається підхід до історії медицини як до цілісного культурологічного процесу. Особлива увага в даному курсі зосереджена на тому, як виникали ті чи інші медичні ідеї, як вирішувались науково-медичні проблеми в ту чи іншу історичну епоху. Виклад питань історії медицини спирається на конкретні наукові факти і узагальнення, котрі розглядаються через призму сучасних наукових і філософських уявлень.

Програма навчальної дисципліни «Історія медицини» складається з 1 модуля. Вивчення «Історії медицини» здійснюється протягом I семестру 1 року навчання.

### **Пререквізити і постреквізити навчальної дисципліни (міждисциплінарні зв'язки)**

**Пререквізити** дисципліна «Історія медицини» розглядає розвиток окремих галузей медицини, є складовою частиною усіх медичних дисциплін і питання її викладають на гуманітарних кафедрах.

**Постреквізити** навчальної дисципліни «Історія медицини» предметно інтегруються з дисциплінами, які забезпечують подальшу гуманітарну підготовку студентів-медиків: із загальною історією, історією України, історією культури, філософією, соціологією, основами права, психологією тощо.

### **Мета та завдання навчальної дисципліни:**

- інтерпретація розвитку медицини в історичній ретроспективі, трактування основних історико-медичних подій, вивчення основних етапів розвитку медицини у зв'язку з розвитком і зміною суспільно-економічних умов, формування наук у галузі медицини.

### **Основними завданнями вивчення дисципліни є:**

- оволодіння навичками аналізу джерел з історії медицини,
- визначення особливостей природничо-наукових і медичних знань, характерних рис розвитку медицини у різні історичні періоди,
- інтерпретування основних історико-медичних подій.

**Компетентності та результати навчання згідно з освітньо-професійною програмою, формуванню яких сприяє дисципліна (інтегральна, загальні, спеціальні)**

### **Загальні компетентності:**

- Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.
- Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

- Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
- Знання та розуміння предметної галузі та розуміння.
- Здатність реалізувати свої права й обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини та громадянина в Україні.
- Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності й досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця в загальній системі знань про природу і суспільство та в розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку й ведення здорового способу життя.

#### **Спеціальні компетенції:**

Здатність збирати інформацію про історію формування та становлення медицини, як науки і аналізувати дані.

*Результати навчання для дисципліни:*

по завершенню вивчення навчальної дисципліни здобувачі вищої освіти повинні

##### **знати:**

- основні етапи розвитку медицини у зв'язку з розвитком і зміною суспільно-економічних формацій, загальну періодизацію та хронологію розвитку медицини;
- основні епохи, періоди в історії медицини;
- фактори, що впливають на історію та розвиток медицини
- досягнення медицини на різних етапах розвитку світової історії;
- вклад видатних діячів світової та української медичної науки в національну і світову медицину;
- проблеми розвитку охорони здоров'я в Україні, світі.

##### **вміти:**

- правильно аналізувати історичні дані про розвиток медицини;
- правильно інтерпретувати досягнення медицини;
- застосовувати свої знання при вирішенні професійних проблем;
- сприяти духовному відродженню української медицини;
- орієнтуватися в сучасних проблемах охорони здоров'я і сприяти вирішенню їх.

**Тематичний план лекцій із зазначенням основних питань, що розглядаються на лекційному занятті – навчальною програмою не передбачено.**

**Тематичний план практичних занять із зазначенням основних питань, що розглядаються на практичному занятті – навчальною програмою не передбачено.**

**Тематичний план семінарських занять за змістовими модулями із зазначенням основних питань, що розглядаються на семінарському занятті**

| № з/п | Тема практичного заняття                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      | К-ть годин |
|-------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------|
| 1.    | <p><i>Медицина Стародавнього Світу*</i></p> <ol style="list-style-type: none"> <li>1. Історія медицини як наука. Періодизація в історії медицині.</li> <li>2. Загальні риси розвитку медицини в рабовласницькому суспільстві.</li> <li>3. Медицина в державах Стародавньої Месопотамії (Шумер, Вавилон, Ассирія (III тис. до н.е. - VII століття до н.е.)</li> <li>4. Медицина в Стародавньому Єгипті (III - I тис. до н.е.)</li> <li>5. Медицина Стародавньої Індії (III тис. до н.е. - середина I тис. н.е.)</li> <li>6. Медицина Стародавнього Китаю (середина II тис. до н.е. - III ст. н.е.).</li> <li>7. Внесок стародавніх греків у всесвітню історію і культуру. Джерелавивчення історії розвитку медицини Стародавньої Греції. Особливості розвитку медицини Стародавньої Греції. Натурфілософія - природно-наукова основа давньогрецької медицини.</li> <li>9. Матеріалістичні лікарські школи Стародавньої Греції.</li> <li>10. Матеріалістичні уявлення про причини захворювань, розвиток основгуморальної теорії.</li> <li>11. Гіппократ - батько клінічної медицини. Навчання Гіппократа пролікарську етику. Клятва Гіппократа.</li> <li>12. Видатні вчені-медики Стародавнього Риму і їх внесок у розвитокмедицини.</li> </ol> | 6          |
| 2.    | <p><i>Медицина Середньовіччя*</i></p> <ol style="list-style-type: none"> <li>1. Соціально-економічна характеристика епохи.</li> <li>2. Періодизація середньовічної історії.</li> <li>3. Джерела інформації про медицину Середніх віків.</li> <li>4. Особливості розвитку медицини у Візантійській Імперії.</li> <li>5. Християнство і його вплив на розвиток медичної справи в Імперії. Монастирські і світські притулки-лікарні, медичні школи при них.</li> <li>6. Санітарно-технічні споруди в столиці імперії (акведуки, цистерни, лазні, басейни).</li> <li>7. Соціально-економічні і культурні зв'язки Візантії з Київською Руссю. Роль Візантійської культури і медицини в передачі античної спадщини країнам Сходу і Європи.</li> <li>8. Виникнення Ісламської держави - Халіфат, і досягнення його вчених у науці і культурі. Особливості розвитку медицини в арабських халіфатах.</li> <li>9. Абу Алі Ібн-Сіна, його науковий внесок.</li> <li>10. Особливості розвитку медицини в Західній Європі в періоди раннього та розвиненого Середньовіччя.</li> <li>11. Монастирська і світська медицина.</li> <li>12. Схоластика, як метод викладання в середньовічних школах та університетах.</li> </ol>                                | 6          |

|    |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  |   |
|----|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---|
| 3. | <p><i>Медицина Раннього Нового часу*</i></p> <ol style="list-style-type: none"> <li>1. Соціально-економічна характеристика епохи Відродження.</li> <li>2. Джерела інформації про медицину доби Відродження.</li> <li>3. Визначні географічні відкриття. Визначні відкриття в природничих науках. Мистецькі студії та медицина. Анатомічні студії Леонардо да Вінчі.</li> <li>4. Медицина в ренесансних утопічних проектах Т. Кампанелли та Т. Мора.</li> <li>5. Медицина майбутнього в трактатах Френсіса Бекона „Про гідність та примноження наук”, “Нова Атлантида”.</li> <li>6. Падуанський університет в XVI ст., його роль в розвитку медицини. Андреас Везалій і його праці „Анатомічні таблиці”(1538) та „Про будову людського тіла”(1543, 1555).</li> <li>7. У. Гарвей і його праця „Анатомічні дослідження про рух серця і крові у тварин”. Дослідження кровообігу.</li> <li>8. Внесок Р. Декарта в розвиток фізіології.</li> <li>9. Розвиток клінічної медицини в епоху Відродження. Медична система Парацельса. Ятрохімія. Становлення фізіології як науки в епоху Відродження. Ятрофізика, ятромеханіка.</li> <li>10. Розвиток хірургії в період Раннього Нового часу. Амбруаз Паре.</li> <li>11. Лікарська етика в епоху Відродження. Розвиток фармації.</li> </ol>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 | 6 |
| 4. | <p><i>Медицина Пізнього Нового часу *</i></p> <ol style="list-style-type: none"> <li>1. Соціально-економічна характеристика періоду нової історії (1640-1917р.). Видатні природничо-наукові відкриття кінця XVIII ст. і першої половини XIX ст., їх значення для розвитку медицини. Диференціація медичних наук.</li> <li>2. Лейденський університет – передовий науковий центр.</li> <li>3. Розвиток нормальної анатомії, впровадження анатомічних розрізів, перші підручники з анатомії. Голландська школа. Альбінус, Ф. Рюїш.</li> <li>4. Наукова гігієна. М. Петтенкоффер, значення його діяльності.</li> <li>5. Зародження патологічної анатомії. Макроскопічний період, мікроскопічний період. К. Рокитанський.</li> <li>6. Целюлярна патологія Р. Вірхова, її значення.</li> <li>Експериментальний період розвитку мікробіології. Л. Пастер - засновник наукової мікробіології. Р. Кох. І. Мечніков.</li> <li>8. Розвиток нормальної фізіології, розвиток і формування нейрогенної теорії. І.М. Сеченов, С.П. Боткін, І.П. Павлов.</li> <li>9. Впровадження клінічного викладання в передових медичних центрах Західної Європи. Поширення клінічного методу Г. Бургава.</li> <li>10. Перші методи фізичного дослідження хворого: відкриття перкусії, відкриття аускультативу. Л. Ауенбругер, Ж. Корвізар.</li> <li>11. Розвиток хірургії. Організація першого хірургічного факультету при Паризькому університеті. Розвиток хірургії: введення знеболювання, асептики. Д. Лістер. І.В. Буяльський. М.І Пирогов, його науковий внесок. М.В. Скліфосовський.</li> <li>12. Б. Рамаццині – засновник професійної патології. Е. Дженнер – основоположник вакцинації.</li> <li>12. Ідея державної охорони здоров'я: Й.П. Франк ( 1745-1821), перші закони про суспільне здоров'я і державні установи з охорони суспільного здоров'я.</li> </ol> | 6 |

|    |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                   |           |
|----|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------|
| 5. | <p><i>Медицина і охорона здоров'я Новітнього часу*</i></p> <ol style="list-style-type: none"> <li>1. Характерні риси розвитку медицини в XX столітті. Диференціація і інтеграція наук в XX столітті.</li> <li>2. Війни і їх значення для розвитку медицини. Військова медицина в XX столітті.</li> <li>3. Педіатрія. Фармокологія. Нові лікарські засоби і методи діагностики, лікування і профілактики захворювань.</li> <li>4. Нобелівські премії в галузі медицини, фізіології і суміжних з ними наук.</li> <li>5. Медична освіта.</li> <li>6. Українська національна ідея і розвиток науки та медицини. Розвиток наукових і науково-медичних закладів. Формування українських медичних наукових шкіл. Репресії тоталітарного режиму проти української національної медицини.</li> <li>7. Медицина в незалежній Україні. Удосконалення медичної освіти.</li> <li>8. Досягнення сучасних теоретичних шкіл.</li> <li>9. Медицина і наслідки Чорнобильської катастрофи.</li> <li>10. Створення Академії медичних наук.</li> </ol> | 6         |
|    | <b>Разом</b>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      | <b>30</b> |

Примітка: \* теми, з яких обов'язково повинна бути позитивна оцінка.

### Самостійна робота

| №п/п | Тема                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 | Кількість годин |
|------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------|
| 1.   | <b>Підготовка до семінарських занять: теоретична підготовка та опрацювання практичних навичок.</b>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                   | 15              |
| 2.   | <b>Самостійне опрацювання тем, які не входять до плану аудиторних занять:</b>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        |                 |
| 2.1  | <b>Медицина первісного суспільства.</b><br>Медицина первісного суспільства. Періодизація становлення лікарської справи в добу первіснообщинного ладу. Джерела з історії первісного суспільства і первісної медицини.                                                                                                                                                                                                                                                 | 4               |
| 2.2  | <b>Медицина середньовічної Русі.</b><br>Періодизація й хронологія історії середньовічної Русі. Характерні риси історії Київської Русі, феодальних князівств періоду монголо-татарської навали. Пам'ятники доби Русі України писемності медичного змісту (травники, лікувальники, «Руська правда», «Києво-Печерський патерик», «Ізборник Святослава», «Галиново на Іппократа», «Аристотелеві врата» та ін.). Особливості розвитку лікарської справи в Київській Русі. | 4               |
| 2.3  | <b>Особливості розвитку лікарської справи Русі України</b> (спеціалізація лічців, широке використання специфічних для Русі лікарських засобів рослинного, тваринного й мінерального походження, парова лазня). Становлення монастирської медицини. Становлення лікарської етики. Представники світської медицини Русі України.                                                                                                                                       | 4               |
| 2.4  | <b>Розвиток фармацевтичної справи 14-16 ст.</b><br>Виникнення перших аптек та розвиток фармації в Україні.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           | 4               |



|      |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               |   |
|------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---|
| 2.5  | <b>Медицина середньовічного Китаю.</b><br>Розвиток традиційного лікування. Створення перших державних шкіл традиційної медицини. Перші ілюстровані трактати з традиційної китайської чжень-цзю терапії. Перші бронзові фігури для навчання. Класичні трактати з лікознавства. Тібетська медицина: становлення і розвиток. Канон тібетської медицини «Чжудши».                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 | 4 |
| 2.6  | <b>Міжнародне співробітництво в галузі охорони здоров'я.</b><br>Міжнародний Червоний Хрест. Історія створення. Міжнародний комітет допомоги пораненим (1863 р.). Женевська конвенція (1864 р.). Створення міжнародного комітету Червоного Хреста (1876 р.). Основні напрямки діяльності. Всесвітня організація охорони здоров'я (ВООЗ). Історія створення (7 квітня 1948 р.) і основні напрямки діяльності. Міжнародні програми ВООЗ. Інформаційно-статистична діяльність.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    | 4 |
| 2.7. | <b>Медична етика і деонтологія: історична генеза.</b><br>Покликання лікаря, його обов'язок з погляду староіндійської книги життя «Аюрведа». Етичні норми лікаря в догіппократівський період. Поняття медичної деонтології в «Каноні лікарської науки» Авіценни. Принципи лікарської поведінки Гіппократа. «Клятва Гіппократа» та її модифікації.<br>Соціал-дарвінізм та біоетика початку XX століття. Євгеніка та її антигуманістичний характер. Основні положення «Мічурінської генетики».<br>Основні принципи проведення генноінженерних досліджень в II пол. XX століття. Міжнародний проект «Геном людини». Глобальна біоетика. «Нова біополітика» Європейського співтовариства. Основні етапи становлення медичної етики та деонтології на вітчизняних теренах.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          | 5 |
| 2.8. | <b>Основні етапи становлення міжнародно-правових стандартів медицини та охорони здоров'я.</b><br>Загальна характеристика міжнародного співробітництва у сфері охорони здоров'я. Міжнародна санітарна рада 1792 року. Вища рад охорони здоров'я в Константинополі (1839 р.) та Морську санітарну раду Єгипту в Олександрії (1843 р.). Міждержавні санітарні конференції та прийняття перших міжнародних конвенцій (1851-1938 рр). Міжнародний санітарний з'їзд Американських республік 1902 р. Міжнародна організація праці та її вклад в сферу охорони здоров'я. Всесвітня організація охорони здоров'я та її діяльність. Загальна декларація прав людини 1948 року в контексті захисту прав на охорону здоров'я та медичну допомогу. Рада Європи та Конвенція року. про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права 1966 р. Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права від 1966 р. Рекомендації щодо безпеки рекомбінантних ДНК («Блакитна книга») 1986 року. Загальна декларація про геном людини і права людини 1997 року. | 6 |
| 2.9  | <b>Історія медицини Полтавщини.</b><br>Періодичне видання «Полтавські губернські відомості» як джерело історичної інформації щодо розвитку медицини на Полтавщині. Розвиток земської медицини на Полтавщині. Діяльність медичних закладів Полтавщини губернського періоду. Вклад у розвиток медицини М.В.Скліфосовського.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                     | 4 |

|      |                                                                                                                                                                                                                                                               |           |
|------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------|
| 2.10 | <b>Історія Полтавського державного медичного університету.</b><br>100-річна історія розвитку Полтавського державного медичного університету. Харківська та Полтавська стоматологічні школи Ю.М. Гофунг, М.Б.Фабрикант. Вклад в медицину . Видатні вчені ПДМУ. | 4         |
| 2.11 | <b>Розвиток військової медицини в Україні 20-21 ст.</b><br>Організація медичного забезпечення військ, як наукова дисципліна. Призначення і завдання військової медицини в Україні. Військові навчальні та медичні заклади.                                    | 2         |
|      | Разом                                                                                                                                                                                                                                                         | <b>60</b> |

**Індивідуальні завдання: підготовка** проектних робіт, фіксованих виступів (письмова), доповідей та виступів конференціях, публікація тез і статей.

Перелік тем для індивідуального завдання:

1. Історія розвитку стоматології.
2. Розвиток Української школи медицини.
3. Історія розвитку вакцинації.
4. Історія розвитку хімії. Внесок Д.І. Менделєєв.
5. Розвиток педіатрії, акушерства та гінекології. Внесок Н.М. Максимовича – Амбодика.
6. Розвиток епідеміології. Внесок Д.С. Самойловича.
7. Розвиток психіатрії. Внесок О.Ф. Мальцева.
8. Розвиток хірургії. Внесок М.В. Скліфософського в хірургію.
9. Розвиток військово-польової хірургії. Внесок М.І. Пирогова.
10. Розвиток терапії. Внесок С.П. Боткіна.
11. Розвиток фізіології. Внесок І.П. Павлов.
12. Внесок в медицину академіка М.М. Амосова.
13. Розвиток неврології та психіатрії. Внесок О.Ф. Мальцева.
14. Внесок у розвиток медицини М.М. Тереховського.
15. Розвиток імунології та мікробіології. Внесок І.І. Мечникова.
16. Історія медицини Полтавщини та ПДМУ

Перелік тем для підготовки проектних робіт

1. Історія розвитку стоматології та ортодонції.
2. Розвиток Української школи медицини і стоматології.
3. Історія розвитку стоматологічного інструментарію стоматологічного обладнання.
4. Історія формування щелепно-лицьової хірургії.
5. Розвиток терапевтичної стоматології в Україні.
6. Розвиток хірургічної стоматології в Україні.
7. Внесок в медицину лікарів-стоматологів Полтавського державного медичного університету.

Зверніть увагу!!! Доповіді на конференціях, тези і статті підлягають перевірці на відсутність плагіату згідно Положення про академічну доброчесність здобувачів освіти та співробітників Полтавського державного медичного університету:

[https://www.pdmu.edu.ua/storage/n\\_process\\_vimo/docs\\_links/V7NzyqhQzHq53eACy2HYlG1IeuxV42DvO1Eq9tPA.pdf](https://www.pdmu.edu.ua/storage/n_process_vimo/docs_links/V7NzyqhQzHq53eACy2HYlG1IeuxV42DvO1Eq9tPA.pdf)

**Перелік теоретичних питань для підготовки здобувачів вищої освіти до**

**підсумкового модульного контролю (форма контролю – залік)**

1. Соціально-економічна характеристика рабовласницького суспільства.
2. Соціально-економічна характеристика епохи Середньовіччя.
3. Соціально-економічна характеристика епохи Раннього нового часу.
4. Соціально-економічна характеристика епохи Пізнього нового часу.
5. Соціально-економічна характеристика Новітнього часу.
6. Загальні риси розвитку медицини в рабовласницькому суспільстві.
7. Медицина в Стародавньому Єгипті (III -I тис. до н.е.)
8. Медицина Стародавньої Індії (III тис. до н.е. - серед. I тис. н.е.)
9. Медицина Стародавнього Китаю (серед. II тис. до н.е. - III ст. н.е.).
10. Внесок стародавніх греків у всесвітню історію та культуру.
11. Особливості розвитку медицини Стародавньої Греції.
12. Натурфілософія - природно-наукова основа давньогрецької медицини.
13. Гіппократ - батько клінічної медицини.
14. Вчення Гіппократа про лікарську етику. Клятва Гіппократа.
15. Видатні вчені-медики Стародавнього Риму та їх внесок в розвиток медицини.
16. Гален - найвидатніший представник медицини Стародавнього Риму.
17. Особливості розвитку медицини у Візантійській Імперії.
18. Соціально-економічні і культурні зв'язки Візантії з Київською Руссю.
19. Джерела інформації про медицину Середніх віків.
20. Християнство і його вплив на розвиток медичної справи в Імперії.  
Монастирські і світськіпритулки-лікарні, медичні школи при них.
21. Санітарно-технічні споруди в столиці імперії (акведуки, цистерни, лазні, басейни).
22. Роль Візантійської культури і медицини в передачі античної спадщини країнам Сходу і Європи.
23. Виникнення Ісламської держави - Халіфат, і досягнення його вчених у науці, культурі.
24. Особливості розвитку медицини в арабських халіфатах.
25. Абу Алі Ібн-Сіна, його науковий внесок.
26. Особливості розвитку медицини в Західній Європі.
27. Падуанський університет у XVI ст., його роль у розвитку медицини.
28. Андреас Везалій і його роботи „Анатомічні таблиці”(1538) і „Про будову людського тіла”(1543, 1555).
29. Інші видатні анатоми і фізіологи: Бартоломео Євстахій, Ієронім Фабрицій, Реальдо Коломбо, Мігель Сервет, Рафаель Фаллопій, Марчелло Мальпігі.
30. У. Гарвей і його робота «Анатомічні дослідження про рух серця і крові у тварин». Дослідження кровообігу.
31. Внесок Р. Декарта в розвиток фізіології.
32. Розвиток клінічної медицини в епоху Середньовіччя.
33. Медична система Парацельса. Ятрохімія.
34. Становлення фізіології як науки в епоху Середньовіччя. Ятрофізика, ятромеханіка.
35. Розвиток хірургії в період пізнього Середньовіччя. Амбруаз Паре.
36. Розвиток фармації.
37. Лейденський університет – передовий науковий центр.
38. Розвиток нормальної анатомії, впровадження анатомічних розрізів, перші підручники занатомії.
39. Голландська школа. Альбінус, Ф. Рюїш.
40. Наукова гігієна. М. Петтенкоффер, значення його діяльності.
41. Зародження патологічної анатомії.
42. Макроскопічний період, мікроскопічний період. К. Рокитанський.

43. Целюлярная патологія Р. Вірхова, її значення.
44. Експериментальний період розвитку мікробіології. Л. Пастер - засновник наукової мікробіології. Р. Кох. І. Мечніков.
45. Історія розвитку педіатрії, роль Нестора Максимовича Амбодик-Максимовича встановленні науки.
46. Розвиток нормальної фізіології, розвиток і формування нейрогенної теорії. І.М. Сеченов, С.П. Боткін, І.П. Павлов.
47. Впровадження клінічного викладання в передових медичних центрах Західної Європи. Поширення клінічного методу Г. Бурхгава.
48. Перші методи фізичного дослідження хворого: відкриття перкусії, відкриття аускультатії. Л. Ауенбругер, Ж. Корвізар.
49. Організація першого хірургічного факультету при Паризькому університеті.
50. Мистецькі студії та медицина. Анатомічні студії Леонардо да Вінчі.
51. Медицина в ренесансних утопійних проєктах Т. Кампанелли та Т. Мора.
52. Б. Рамаццині - засновник професійної патології.
53. Е. Дженнер – основоположник вакцинації.
54. Внесок в розвиток хірургії вчених Д. Лістера. І.В. Буяльського. М.І Пирогова, М.В. Скліфосовського.
55. Характерні риси розвитку медицини в ХХ столітті.
56. Нові лікарські засоби і методи діагностики, лікування і профілактики захворювань.
57. Нобелівські премії в галузі медицини, фізіології і суміжних з ними наук.
58. Розвиток медичної освіти.
59. Українська національна ідея і розвиток науки та медицини.
60. Розвиток наукових і науково-медичних закладів.
61. Медицина в незалежній Україні. Удосконалення медичної освіти.
62. Створення Академії медичних наук.
63. Історія розвитку стоматології.
64. Ю.М. Гофунг – організатор вищої стоматологічної допомоги в Україні.
65. Розвиток стоматології в роки другої світової війни.
66. Основні напрямки розвитку стоматології в суверенній Україні.
67. Військова медицина ХХ століття.
68. Медицина і наслідки Чорнобильської катастрофи.
69. Проблеми біоетики і християнської етики в медицині.

**Форма підсумкового контролю успішності навчання - залік.** Залік здійснюється на останньому занятті. До заліку допускаються здобувачі вищої освіти, які набрали необхідну мінімальну кількість балів впродовж поточного контролю (середній бал успішності 3,0 і вище), не мають невідпрацьованих пропусків лекційних та практичних занять, засвоїли теми винесені для самостійної роботи в межах модуля та виконали всі вимоги з навчальної дисципліни.

#### **Система поточного та підсумкового оцінювання**

*Таблиця №1. Уніфікована таблиця відповідності балів за поточну успішність, балам за ПМК, екзамен, та традиційній чотирьохбальній оцінці.*

| Середній бал за поточну успішність (А) | Бали за поточну успішність з модуля (А * 24) | Бали за ПМК з модуля (А * 16) | Бали за модуль та/або екзамен (А * 24 + А * 16) | Категорія ЄКТС | За 4-бальною шкалою |
|----------------------------------------|----------------------------------------------|-------------------------------|-------------------------------------------------|----------------|---------------------|
| 2                                      | 48                                           | 32                            | 80                                              | F              | 2                   |

|      |     |    |     |    |                 |
|------|-----|----|-----|----|-----------------|
| 2,1  | 50  | 34 | 84  | FX | незадовільно    |
| 2,15 | 52  | 34 | 86  |    |                 |
| 2,2  | 53  | 35 | 88  |    |                 |
| 2,25 | 54  | 36 | 90  |    |                 |
| 2,3  | 55  | 37 | 92  |    |                 |
| 2,35 | 56  | 38 | 94  |    |                 |
| 2,4  | 58  | 38 | 96  |    |                 |
| 2,45 | 59  | 39 | 98  |    |                 |
| 2,5  | 60  | 40 | 100 |    |                 |
| 2,55 | 61  | 41 | 102 |    |                 |
| 2,6  | 62  | 42 | 104 |    |                 |
| 2,65 | 64  | 42 | 106 |    |                 |
| 2,7  | 65  | 43 | 108 |    |                 |
| 2,75 | 66  | 44 | 110 |    |                 |
| 2,8  | 67  | 45 | 112 |    |                 |
| 2,85 | 68  | 46 | 114 |    |                 |
| 2,9  | 70  | 46 | 116 |    |                 |
| 2,95 | 71  | 47 | 118 |    |                 |
| 3    | 72  | 50 | 122 | E  | 3<br>задовільно |
| 3,05 | 73  | 50 | 123 |    |                 |
| 3,1  | 74  | 50 | 124 |    |                 |
| 3,15 | 76  | 50 | 126 |    |                 |
| 3,2  | 77  | 51 | 128 |    |                 |
| 3,25 | 78  | 52 | 130 | D  |                 |
| 3,3  | 79  | 53 | 132 |    |                 |
| 3,35 | 80  | 54 | 134 |    |                 |
| 3,4  | 82  | 54 | 136 |    |                 |
| 3,45 | 83  | 55 | 138 |    |                 |
| 3,5  | 84  | 56 | 140 | C  | 4<br>добре      |
| 3,55 | 85  | 57 | 142 |    |                 |
| 3,6  | 86  | 58 | 144 |    |                 |
| 3,65 | 88  | 58 | 146 |    |                 |
| 3,7  | 89  | 59 | 148 |    |                 |
| 3,75 | 90  | 60 | 150 |    |                 |
| 3,8  | 91  | 61 | 152 |    |                 |
| 3,85 | 92  | 62 | 154 |    |                 |
| 3,9  | 94  | 62 | 156 |    |                 |
| 3,95 | 95  | 63 | 158 |    |                 |
| 4    | 96  | 64 | 160 | B  |                 |
| 4,05 | 97  | 65 | 162 |    |                 |
| 4,1  | 98  | 66 | 164 |    |                 |
| 4,15 | 100 | 66 | 166 |    |                 |
| 4,2  | 101 | 67 | 168 |    |                 |
| 4,25 | 102 | 68 | 170 |    |                 |
| 4,3  | 103 | 69 | 172 |    |                 |
| 4,35 | 104 | 70 | 174 |    |                 |
| 4,4  | 106 | 70 | 176 |    |                 |
| 4,45 | 107 | 71 | 178 |    |                 |
| 4,5  | 108 | 72 | 180 | A  | 5<br>відмінно   |
| 4,55 | 109 | 73 | 182 |    |                 |
| 4,6  | 110 | 74 | 184 |    |                 |
| 4,65 | 112 | 74 | 186 |    |                 |
| 4,7  | 113 | 75 | 188 |    |                 |
| 4,75 | 114 | 76 | 190 |    |                 |
| 4,8  | 115 | 77 | 192 |    |                 |

|      |     |    |     |  |  |
|------|-----|----|-----|--|--|
| 4,85 | 116 | 78 | 194 |  |  |
| 4,9  | 118 | 78 | 196 |  |  |
| 4,95 | 119 | 79 | 198 |  |  |
| 5    | 120 | 80 | 200 |  |  |

Мінімальна конвертована сума балів поточної успішності для всіх модулів усіх дисциплін усіх кафедр є єдиною і **складає 122 бали**

### **Методи навчання**

При роботі із здобувачами використовуються наступні методи: підготовка доповідей та проектів, гейміфікація, аналіз помилок, брейнстормінг, коментування, оцінка (або самооцінка) дій учасників, дискусія із запрошенням фахівців, ділова (рольова) гра, майстер-класи, метод ментальних карт, моделювання, експерименти, пошук і дослідження, навчальні дискусії, проблемні ситуації, проблемний (проблемно-пошуковий) метод, професійно-орієнтовані ділові ігри, тренінги індивідуальні та групові (як окремих, так і комплексних навичок), робота в малих групах, метод аналізу і діагностики ситуації, метод проектів, навчальні дискусії, моделювання, пошук і дослідження, метод інтерв'ю (інтерв'ювання), творчі завдання, публічний виступ, скрайбінг.

### **Форми та методи оцінювання**

*вхідний контроль* (діагностика вихідного рівня знань здобувачів вищої освіти);

*поточний контроль* (діагностика якості засвоєння матеріалу здобувачами вищої освіти з окремих тем та змістових модулів);

*підсумковий контроль* (загальна діагностика якості знань та навичок здобувачів вищої освіти у відповідності до гуманітарної компоненти підготовки фахівців магістерського рівня).

- усний контроль;
- письмовий контроль;
- тестовий контроль;
- практична перевірка;
- самоконтроль;
- самооцінка.

Поточний контроль здійснюється на кожному практичному занятті відповідно до конкретних цілей теми, а також під час індивідуальної роботи викладача зі здобувачем вищої освіти для тих тем, які здобувач вищої освіти опрацьовує самостійно та вони не входять до структури практичного заняття.

### **Методичне забезпечення**

1. Силабус дисципліни.
2. Лекційний курс.
3. Тестові завдання.

### **Рекомендована література**

*Базова :*

1. Болтарович З. Народна медицина українців. – К.: Центр навчальної літератури, 2022. – 250 с.
2. Голяченко О.М., Ганіткевич Я.В. Історія медицини. – Тернопіль: Укрмедкнига, 2021. – 326 с.
3. Історія і таємниці медицини. – К.: «Читанка», 2019. – 96 с.
4. Ступак Ф.Я. Історія медицини. - Вид. 4-те, випр. і доп. - К. : Книга-плюс, 2020. - 176 с.
5. Умберто Еко. Історія європейської цивілізації. – Харків: Фоліо, 2020. – 704 с.

#### **Допоміжна:**

1. Сем'янків Андрій. Медицина доказова і не дуже. – К.:Віхола, 2021. – 272 с.
2. Френсіс Г. Метаморфози. Нотатки лікаря про медицину та зміни людського тіла. – Харків :КСД, 2021. – 320 с.
3. Хонігсбом Марк. Століття пандемій. Історія глобальних інфекцій від іспанського грипу до COVID-19. – К.: Yakaboo Publishing, 2021. – 432 с.
4. Червяк П. І. Медицина України в персоналіях : (енцикл. біобібліогр. довід.) : [у 3 т.] / П. І. Червяк ; [за наук. ред. Ю. І. Кундієва та ін.] ; Нац. акад. мед. наук України. – Київ : Фенікс, 2019.
5. Цимбалюк В. І. Світочі української медицини : [нариси] / В. І. Цимбалюк, П. І. Червяк ; Нац. акад. мед. наук України. – Київ : Просвіта, 2019. – 320 с. : іл., фот.
6. Шеперд Ричард. Неприродні випадки. Нотатки судмедексперта. – К.:Book Chef, 2020. – 448 с.

#### **Інформаційні ресурси**

- Всесвітня організація охорони здоров'я <https://www.who.int/ru/about/who-we-are/history>
- Міжнародний комітет червоного хреста <https://www.icrc.org/ru>
- Електронна бібліотека <https://www.freebookcentre.net/>
- Ukraine All about U [Електрон. ресурс] / Проект «бренд Україна». – Режим доступу: <http://ukraineallaboutu.com>.
- Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського <http://www.nbuv.gov.ua>
- Національна наукова медична бібліотека України <http://www.library.gov.ua>
- Наукова бібліотека НаУКМА <https://library.ukma.edu.ua/korystuvachu/27-resursy/601-resursy-vidkrytoho-dostupu>
- Вікіпедія [https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%86%D1%81%D1%82%D0%BE%D1%80%D1%96%D1%8F\\_%D0%BC%D0%B5%D0%B4%D0%B8%D1%86%D0%B8%D0%BD%D0%B8](https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%86%D1%81%D1%82%D0%BE%D1%80%D1%96%D1%8F_%D0%BC%D0%B5%D0%B4%D0%B8%D1%86%D0%B8%D0%BD%D0%B8)
- "Енциклопедія України в Інтернеті [http://resource.history.org.ua/cgi-bin/eiu/history.exe?&I21DBN=INAV&P21DBN=INAV&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=inav\\_all&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=IDI=&S21COLORTERMS=0&S21STR=989](http://resource.history.org.ua/cgi-bin/eiu/history.exe?&I21DBN=INAV&P21DBN=INAV&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=inav_all&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=IDI=&S21COLORTERMS=0&S21STR=989)

#### **Розробники:**

Доктор філософських наук, доцент

Віра ДУБІНІНА

Викладач ЗВО

Таміла ДАШЕВСЬКА